

Ders 7

Кыргызчада жол, багыт, адрес сурама

(Kırgız Türkçesinde yol, adres, yön, ulaşım sorma)

Окума тексти

Дыйкан менен деңизчи

Бир дыйкан деңизчилердин мелмилдеген ачык деңизге чыгып, өмүрлөрүн асман менен жердин арасындагы өжөр толкундарга аманат кылгандарына абдан таң калчу экен. Кемечилерди бул үчүн “акылсыздар” деп ойлочу. Бир күнү жээкте бир кемечиге жолугуп калып, атасынын кайда өлгөнүн сураптыр. Кемечи:

- Кайда өлмөк эле, деңизде, деп жооп берет.

- Чоң атаңчы?

- Ал да деңизде.

- Анын атасы да деңизде өлдүбү?

- Ооба.

- Макул, атаң да, анын атасы да, чоң атасы да деңизде өлүптүр. Сен ушул тактайлар менен деңизге чыгып, толкунга кабылып өлөм деп коркпойсуңбу?

Деңизчи күлүп:

- Сенин атаң менен чоң атаң кайда өлгөн?

- Кайда өлсүн, төшөгүндө жатып эле өлүшкөн.

- Анда болсо, сен ар күнү төшөккө киргенде өлөм деп коркпойсуңбу? Эй, досум, өлүмдүн кайсы жерде келгени маанилүү эмес, өлүмгө чейинки өмүрдү кандай жашаганың маанилүү, дептир кемечи.

Грамматика:

1. Кыргызчада шилтеме ат атоочтор

бу(л)¹ ошо(л) тиги(л) тетиги(л) тээтетиги(л)

а(л) ушу(л) жанагы(л) баягы(л) аркы х берки

2. Шилтеме ат атоочтордун жөндөлүшү

а) Көзгө көрүнгөн шилтеме ат атоочтор

¹ Kırgızcanın işaret zamirlerinin sonundaki /л/’ler konuşma dilinde çoğu zaman düşürülür. Bu haliyle standart Türkçenin *o, bu* zamirleri ile benzerlik gösterir. Fakat yazıda /л/ler kesinlikle korunur.

Атооч	бу(л)	ушу(л)	тиги(л)	береги(л)
Илик	мунун	ушунун	тигинин	берегинин
Барыш	буга	ушуга	тигиге	берегиге
Табыш	муну	ушуну	тигини	берегини
Жатыш	мында	ушунда	тигинде	берегинде
Чыгыш	мындан	ушундан	тигинден	берегиден

b) Көзгө көрүнбөгөн шилтеме ат атоочтор

Атооч	а(л)	ошо(л)	жанагы(л)	баягы(л)
Илик	анын	ошонун	жанагынын	баягынын
Барыш	ага	ошого	жанагыга	баягыга
Табыш	аны	ошону	жанагыны	баягыны
Жатыш	анда	ошондо	жанагында	баягында
Чыгыш	андан	ошондон	жанагындан	баягындан

3. Орун тактоочтор

Sözlü ve Yazılı Anlatım Dersi Kaynakları

- Abduldayev E. (1998). *Azırkı kırıgız tili*. Bişkek: İlim.
- Akdemir R. (2000). *Baldar angemeleri*. (Türkçeden Kırgızcaya çev. Cumakunova, G. , Rahat Razak). Ankara: Diyanet İşl. Başk.Yay. 1- 112s.
- Asanaliyev Ü. (1964). *Lobnor tilinin grammatikalık kıskaçça oçerki*, Frunze, *Azırkı kırıgız adabiy tili*. (2009). Bişkek: KMUİA. -928 b.
- Bartold V.V.(1963). *Kırgızı. Soçineniya*. T.2, Çast I., s.509-510. Moskva.
- Baskakov N.A. (1960). *Tyurkskiye yazıki*. Moskva.
- Batmanov İ.A. (1947). *Kratkoye vvedeniye v izuçeniye kırıgızskogo yazıka*. Frunze.
- Batmanov İ.A. (1963). *Sovremennyy kırıgızskiy yazık*. Frunze.
- Cumakunova G. (2002).“Kırıgız Türkçesi”. *Türkler Ansiklopedisi*. Ankara:Yeni Türkiye Yay. Cilt 19, s.596-606.
- Cumakunova, G. (2005). *Türkçe-Kırıgızca Sözlük*. Bişkek: Manas Üniversitesi Yayınları.-1000s.
- Karasayev H.K. (1983), *Orfografiyalık sözdük*. Frunze:KSE
- Keleçektin Eeleri. Añgemeler, Comoktor*. Frunze: Mektep Basması, 1976.
- Kırıgız adabiy tilinin grammatikası*. (1980). Frunze: İlim.
- Köseoğlu E. (2001). *Tonton Ene*. (Türkçeden Kırgızcaya çev. Cumakunova, G.) Ankara: Diyanet İşl. Başk.Yay. 1-88.
- Köseoğlu E. (2003). *Veli Aba*. (Türkçeden Kırgızcaya çev. Cumakunova, G.) Ankara: Diyanet İşl. Başk. Yay.1-136.
- Malov S.E. (1952).*Yeniseyskaya pismennost tyurkov: Tekstı i perevodı*. M.-L.

- Oruzbayeva B.O., (1997). “Kırgızskiy yazık”. *Yazıkı Mira: Tyurkskiye yazıkı*. Bıřkek, s.286-289.
- Tınıstanov K. (1998). *Kırgız tılı*. C.I-II, İstanbul.
- Teniřev E.R. (1997). *Drevniy kırgızskiy yazık*. Bıřkek.
- Yazım Kılavuzu.(2012). Ankara:TDK Yay.
- Yunusaliyev B.M. (1971). *Kırgız diyalektologiyası*, Frunze.
- Yunusaliyev B.M. (1955).“Problema formirovaniya obřćenarodnogo kırgızskogo yazıkı”.*Voprosı yazıkoznaniya*, №2, s.30-41.